# משפטים ב

א. בסיום הסדרה — נאך דעם ווי די תורה פארענדיקט „פרשת דינים"[1] (און די פרשה „הנה אנכי שולח מלאך גו'"[2]) — דערציילט די תורה[3]: „ואל משה אמר עלה אל ה' גו'".

שטעלט זיך רש"י אויף די וועגטער „ואל משה אמר עלה" און איז מפרש: „פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות ובד' בסיון נאמרה לו עלה". דאס הייסט אז די פרשה שטייט דא שלא במקומה.

דער הכרח אין פשוטו של מקרא[4] צו זאגן אז „פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות"[5] — און ניט (ווי עס לערנען כו"כ פשטני המקרא[6]) אז די פרשה איז געזאגט געווארן (במקומה) נאך מתן תורה און זי רעדט וועגן עליית משה אל ה' נאך מתן תורה — איז[7], ווי מפרשים זאגן:

(א) פון לשון הכתוב[8] — „ואל משה אמר עלה אל ה'", ניט „ויאמר ה' אל משה כמנהג הכתוב בשאר המקומות" — איז משמע, אז „אמר כבר קודם אלו הפרשיות דלעיל".

(ב) פון תוכן הפרשה[9] — דער ענין

---

1) ל' רש"י ריש פרשתנו.

2) כג, כ ואילך. — ולכאורה אינה בכלל „פרשת דינים" כ"א ענין בפ"ע, ובעיקר — הבטחות ואזהרות כלליות כנ' (וראה רש"י בתחלת הפרשה ההיא (כג, כ): כאן נתבשרו כנ'). וראה לקמן הערה 57. אבל ראה רמב"ן (כד, א) דמשמע שזהו המשך וסיום להמצות שלפנ"ז, ש„התחיל לחזור ולהזהיר על ע"ז . . וצוה אותו ואלה המשפטים . . והשלים באזהרת הע"ז שימצאו בארץ ובעובדיה".

3) כד, א.

4) אף שמקורו במכילתא יתרו (יט, יא. וכ"ה בפרש"י שם), וכן מוכח מכמה מקומות בש"ס ומדרשים (ראה תו"ש פרשתנו כאן ובמילואים שם סכ"ז, וש"נ) שהי' לפני מ"ת — הרי ענינו של פרש"י עה"ת הוא לפרש „פשוטו של מקרא".

5) בראש"ם, דבק טוב ועוד כתבו רק ההכרח שהי' בד' בסיון (ולא ג' או ה'), אבל לא — מנ"ל לרש"י בכלל ש„נאמרה קודם עשרת הדברות".

6) ראב"ע (וכן בראב"ע יתרו כ, כא), רשב"ם, רמב"ן, אברבנאל, אוה"ח (שכ"ה „משמעות הכתובים") ועוד כאן. „וכן משמע" מת' . . שהי' אחר מ"ת (רד"ה וירד ה' תרמ"ג).

---

*) כ"ה הלשון שם (וכ"ה בגכי"ק). וצע"ק, שהרי מפורש בת"י „אמר . . בשביעאה לירחא" (ולדעתו מ"ת הי' בר' סיון — יתרו יט, טז).

7) ולהעיר שגם החזקוני פי' כדעת רש"י. ובבחי כאן: על דרך הפשט זו קודם מ"ת.

8) רע"ב כאן. — וראה גם רמב"ן כאן „וטעם אל משה אמר כו'".

9) באר יצחק כאן. ובאברבנאל כאן (ב„שאלה הח'") שקשה „מה צורך הי' בעלי' הזאת . . כיון שלא הגיעה אליהם שם נבואה כלל, ואולי שבעבור זה כתב רש"י שהפרשה הזאת קדמה למתן תורה". וראה ש"ך עה"ת לקמן פסוק ג.

בבאר יצחק מקשה ג"כ (להדיעה שנאמרה לאחר מ"ת): „מה הי' צורך בב' עליות אחר מ"ת ומה נשתנו מקצת משפטים שצוהו הקב"ה לירד תיכף ולאמרן לישראל ומקצתם לא אמרם עד עלותו להר שוב שנית".

אבל: (א) קושייתו „מה הי' צורך בב' עליות כו'" היא רק לפירושו דהציווי „ואל משה אמר עלה" הי' קודם אמירת פ' משפטים (וע"ז נצטווה „עלה" — לקבל הציווים דפ' משפטים). אבל ברמב"ן מפורש דמש"נ כאן „ואל משה אמר עלה גו' ונגש משה גו'" היא העלי' דלקמן פסוקים ט"ו-יב (וכ"ה לשאר המפרשים שבהערה 6), וציווי זה הי' עוד בהיותו בהר ביום מ"ת לאחרי ששמע כל הציווים דס"ם יתרו ופ' משפטים, שא"ל שלאחרי שיצוה כ"ז לבנ"י אזי „עלה אל ה'".

(ב) גם: שאלתו „מה נשתנו מקצת משפטים כו'" (היינו הציווים דפ' משפטים) היא גם על פרש"י (שפרשה זו נאמרה קודם עשה"ד), שהרי מפורש

פון „נכנסו אבותינו לברית"[10], וואָס ווערט דערציילט אין דער פרשה, איז אַ זאַך וואָס דער שכל איז מחייב אַז מען האָט עס געטאָן איידער מען האָט באַקו־מען די תורה אַלס הכנה דערצו.

עס איז אַבער שווער: אע"פ אַז רש"י ברענגט (ובכ"מ) דעם כלל[11] אַז „אין מוקדם ומאוחר בתורה", איז אַבער פאַר־שטאַנדיק, אַז מען זאָגט דאָס נאָר — וואו ס'איז ניטאָ קיין ברירה, און אַז עס דאַרף זיין עפּעס אַ טעם אויף דעם שינוי הסדר[12]. און ווי מען געפינט אין פירוש רש"י ולדוגמא אויפן פסוק[13] „וימת תרח בחרן", אַז נאָך דעם ווי רש"י איז מבאר אַז מיתת תרח איז געווען „לאחר שיצא אברם מחרן וכו'"[14], איז ער ממשיך ומקשה[15] — „ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברם כו'".

דאַרף מען פאַרשטיין בנדו"ד: פאַר־וואָס זאָל די פרשה „ואל משה אמר עלה" — וואָס איז געזאָגט געוואָרן „קודם עשרת הדברות ובד' בסיון" — שטיין שלא במקומה, ערשט בסוף פרשת משפטים[16]?

ובפרט, אַז לויט דעם קומט אויס אַז דער המשך הסיפור וועגן מתן תורה והכנות לזה איז לכאורה באופן תמוה מאד[17]:

אין פרשת יתרו ווערט דערציילט וועגן די הכנות צו מתן תורה פון „יום השני"[18] (ב' סיון), פון „יום שלישי"[19], און אַ טייל פון „רביעי לחודש"[20] (כולל — דער ציווי ה' אויף „פרישה והגב־לה"[21]: ויקדש את העם גו' ויאמר אל העם היו נכונים גו' אל תגשו גו'[22]), און דערנאָך — וועגן מתן תורה ביום ששה (או שביעי)[23] בחודש: און וועגן אמירת ה' צו משה'ן נאָכדעם[24].

און אין סוף פרשת משפטים קערט זיך אום די תורה צוריק צו מאורעות פון ד' סיון [אַז משה האָט דערציילט אידן „מצות פרישה והגבלה"[25], און „את כל המשפטים — ז' מצות כו' ושבת כו' שניתנו להם במרה"[25]] און צו חמשה[26] בסיון?!

---

בפרש"י (תשא לא, יח. וראה לקמן הערה 29) שהקב"ה למד עם משה בארבעים יום (רק) „החוקים והמשפטים שבואלה המשפטים"*, ועכצ"ל ש„נשתנו" משפטים אלו. וראה רש"י ריש פרשתנו ובמפרשי רש"י שם.

10) ל' רש"י לקמן פסוק ו.

11) בענינו — יתרו יט, יא. ובכו"כ מקומות בפרש"י: בראשית ו, ג. וישלח לה, כט. ועוד.

12) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 64-5, וש"נ. שיחת ש"פ בא תשמ"ג. ועוד.

13) ס"פ נח.

14) וצע"ק שלא הובא ברש"י שם (וכן בעוד מקומות בפרש"י) הלשון „אין מוקדם ומאוחר בתורה" — אף שתוכן פירושו הוא שאין הכתובים על הסדר.

15) שזוהי הוספת תיבה „ולמה" (הקדים) — ולא קיצר וכתב (כסגנונו בכמה מקומות): והקדים.

*) ואין זה סותר מה שפרש"י (ר"פ בהר) „כל המצות . . נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני", כי כוונתו שם לאהל מועד שבמדבר סיני (ושולל בזה „ערבות מואב", כהמשך לשונו שם), כמשנ"ת במק"א (לקו"ש חי"ז ע' 280 ואילך). משא"כ בפרש"י ריש פרשתנו „מה ראשונים מסיני אף אלו מסיני" — הכוונה להר סיני (כה„ראשונים"). וראה מפרשי רש"י שם. ואכ"מ.

16) ומ"ש בגו"א כאן לפענ"ד אינו ע"ד הפשט כלל. וכן ביאור האלשיך כאן.

17) ראה אברבנאל שם „שפשט הכתובים וסדרם לא יסבלו הדעת הזה" (פרש"י). ועד"ז ברמב"ן: ואין הפרשיות באות כסדרן ולא כמשמען כלל.

18) פרש"י יתרו יט, ג.

19) פרש"י שם, ח.

20) פרש"י שם, ט.

21) ל' רש"י פרשתנו כד, ג.

22) יתרו שם, יד־טו.

23) כב' הדיעות שהובאו ברש"י שם, טו.

24) יתרו כ, יט ואילך.

25) רש"י פרשתנו שם. וראה לקמן בפנים ריש סעיף ב.

26) פרש"י — יתרו יט, יא. פרשתנו שם, ד.

ב. נאָך אַ תמי' אין סדר הפרשיות לויט פירוש רש"י:

די פשטנים הנ"ל (וועלכע לערנען אַז די פרשה איז געזאָגט געווארן נאָך מ"ת) זאָגן, אַז דאָס וואָס עס שטייט ווייטער[27] „ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים" באַציט זיך צו די משפטים ודינים פון דער סדרה (פי' משפטים), וועלכע זיינען אַנגעזאָגט גע־ווארן צו משה"ן „בו ביום" פון מ"ת[28] (און משה האָט זיי גלייך דערנאָך איבערגעגעבן צו אידן).

אָבער רש"י בפירושו על התורה איז מפרש[29], אַז „החוקים והמשפטים שבואלה המשפטים" זיינען געזאָגט גע־ווארן צו משה"ן אין די ארבעים יום (הראשונים) וועָן ער איז געווען בהר —

ולפי פירושו זה קומט אויס, אַז צוויש־ן די צוויי סיפורים (וועגן די הכנות (ביז חמשה בסיון) צו מתן תורה) איז די תורה מפסיק ניט נאָר מיט די הכנות צו מתן תורה פון ששה בסיון ומתן תורה, נאָר אויך מיט פילע ענינים וואָס דער אויבערשטער האָט געזאָגט משה"ן במשך ארבעים יום שלאח"ז[30]!

נאָך מער: נאָך די אַלע דינים ומשפטים (פון פרשת משפטים) און נאָך דער פרשה „ואל משה אמר עלה אל ה'" ווערט בסיום הסדרה דערציילט[31] „ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והי' שם ואתנה לך את לוחות האבן גו' . . ויקם משה . . ויעל . . אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה". וואָס דאָס איז שוין ווידער געווען (ווי רש"י[32] זאָגט) תיכף „לאחר מתן תורה".

— קומט אויס (לויט פרש"י), אַז אויך דער המשך הענינים פון דעם זמן — עליית משה להר נאָך מ"ת (און זיין זיין דאָרט ארבעים יום) ווערט אין דער תורה איבערגעריסן מיט אַן ענין פון אַ זמן מוקדם: פריער דערציילט די תורה ווען די חוקים ומשפטים וואָס דער אוי־בערשטער האָט געזאָגט משה"ן אין די ארבעים יום בהר[33], און דערנאָך (נאָכן מפסיק זיין מיט דער פרשה — פון פאָר מ"ת — „ואל משה אמר עלה") — דעם ציווי „עלה אלי ההרה" צו באַקומען די לוחות, און ווי משה האָט מקיים געווען דעם ציווי.

ג. ויש לומר הביאור בזה:

ביי מתן תורה האָבן זיך אויפגעטאָן צוויי ענינים: א) דער אויבערשטער האָט געגעבן תורה — די מצוות והלכות התורה — צו אידן. ב) אידן זיינען דורך דעם געווארן עבדי ה', וכמש"נ[34] „תעב־דון את האלקים על ההר הזה", ובלשון רש"י[35] אַז אידן זיינען געווארן „משוע־בדים לי".

---

27) כד, ג.

28) ראה רמב"ן כאן: ולא יאמר ויספר אלא בחדשות כו'. וראה מפרשי רש"י כד, ג.

29) תשא לא, יח. — בראי"ם ריש פרשתנו (וראה גם לבוש שם) ש(לפי פרש"י) פ' משפטים נאמרה למשה ביום מ"ת (לפני עלייתו להר), ופרש"י תשא שם „הוא על דעת ר' יהודה" ולא כהמ"ד ד„אף אלו מסיני" (ע"ש. וכ"כ בתשא שם). אבל (נוסף על מה שהקשו עליו בגו"א ועוד) קשה (כמדובר כמ"פ) — דאיך אפשר שפשוטו של מקרא אחד יסתור מקרא שני?! וראה גם משכיל לדוד שם.

30) ושמשה אמרם לישראל (לפרש"י יתרו יח, ג) לאחרי יוהכ"פ!

31) לקמן פסוק יב ואילך.

32) שם. — ולהעיר שבבחיי שם מפרש ש„גם פרשה זו קודם מ"ת נאמרה". ע"ש.

33) משא"כ להרמב"ן כו', שפ' משפטים נאמרה לו לפני עלייתו לקבל הלוחות, כנ"ל בפנים.

34) שמות ג, יב.

35) יתרו כ, ב. וראה בהר כה, מב: עבדי הם (ובפרש"י שם). ועד"ז שם, נה (ובפרש"י) — הובא בפרש"י פרשתנו (כא, ו): אוזן ששמעה אל ה"ס כו'.

און די ביידע פרטים האָט דער אויבערשטער מדגיש געווען גלייך אין דעם ערשטן דבור צו משה"ן „במדבר סיני" (בשני בסיון[36]) — „כה[36] תאמר גו' אתם ראיתם גו' ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה גו": אז פון אידן מאַנט זיך: (א) „שמוע תשמעו בקולי" — אויספאַלגן די ציווויי ה'. (ב) „ושמרתם את בריתי (שאכרות עמכם על שמירת התורה[37])" — אז דאָס איז אין אופן פון ברית. אידן האָבן זיך געבונדן מיט"ן אויבערשטן, „משועבדים לי".

און דאָס איז דער תוכן החילוק צווישן די צוויי פרשיות (וועגן די הכנות למתן תורה) — פרשת יתרו און פרשתנו:

אין פרשת יתרו רעדט זיך (בעיקר[38]) וועגן נתינת (מצות) התורה — עשרת הדברות, [ועד"ז „פרשת מזבח"[39] — וואָס איז אַ המשך ישר צו מתן תורה, ווי דער פסוק זאָגט[40] „אתם ראיתם גו' לא תעשון אתי גו' מזבח אדמה תעשה גו"]. און דעריבער, אויך אין דעם סיפור ההכנות צו מתן תורה רעדט זיך (בעיקר) וועגן די מצוות וועלכע דער אויבערשטער האָט געגעבן אידן אלס הכנה צו מתן תורה — מצות פרישה והגבלה [און דערפאַר איז דערביי מודגש ווי דער אויבערשטער האָט אַנגעזאָגט משה"ן אויף די מצות, ועד"ז ווי משה האָט זיי איבערגעגעבן צו די אידן].

משא"כ אין פרשת משפטים רעדט זיך וועגן דעם צווייטן ענין אין מתן תורה — דער כריתת ברית צווישן דעם אויבערשטן מיט די אידן, דורך וועלכן אידן זיינען געווארן „משועבדים לי". וואָס דאָס איז געווארן דורך די פרטים (פעולות) וואָס ווערן דערציילט דאָ[41]: אמירת נעשה[42] (און נעשה ונשמע) — די קבלה פון אידן, כתיבת ספר הברית, בנין מזבח און הקרבת קרבנות, הזאת דמים[43]. [און אויך די „מצות פרישה והגבלה" וואָס ווערט דאָ איבערגעחזרט, איז בשביל דבר שנתחדש בה[44], דער פרט פון אמירת „נעשה" — די קבלה פון אידן, אַז זיי זיינען מוכן ומשועבד צו אַננעמען אויף זיך „דברי ה']".

ד. דערמיט איז פאַרענטפערט בפשטות דער המשך סדר הפרשיות והענינים אין די סדרות:

פריער שטייט אין תורה דאָס וואָס איז שייך צום ערשטן ענין אין מ"ת ובשלימות — נתינת מצוות ודיני התורה: די מצוות אלס הכנה צו מ"ת (מצות פרישה והגבלה); מתן־תורה (עשרת הדברות); „פרשת מזבח" (וואָס קומט גלייך נאָך מ"ת כנ"ל), און „ואלה המשפטים" — די הלכות התורה וואָס דער אויבערשטער האָט געלערנט מיט משה"ן בהר אין די ארבעים יום[45].

---

36) יתרו יט, ג ואילך.

37) ל' רש"י שם, ה.

38) היינו לאחרי ההכנה כו' דב' סיון, שהיתה הקדמה לכללות ענין מ"ת, בב' חלקים שבו, כנ"ל בפנים.

39) ל' רש"י ריש פרשתנו.

40) יתרו כ, יט ואילך.

41) כד, ג ואילך.

42) ואמירת „נעשה" שבפ' יתרו (יט, ח) — ה"ה דב' סיון (ראה הערה 38).

43) ראה רש"י שם, ו. ח.

44) כלשון רש"י לעיל בא יג, ה. ועוד.

45) ומה שפרש"י (ריש פרשתנו) טעם הסמיכות ד.פ' דינין לפ' מזבח לומר לך כו' — כי בלאוה"כ הי' מסיים קודם עם המאורעות דהזמן שבסמיכות ממש למ"ת (סיום פרשתנו), ולא להפסיק ב„ואלה המשפטים" של הארבעים יום שלאח"ז כשהי' משה בהר.

און נאָך דעם ווי די תורה פאַר־ענדיקט דעם ערשטן ענין אין מ״ת, הויבט אָן די תורה מפרט זיין דאָס וואָס האָט אַ שייכות צום צווייטן ענין אין מ״ת[46] — די כריתת ברית.

עפ״ז איז אויך פאַרענטפערט פאַר־וואָס די תורה צעטיילט דעם סיפור וועגן עליית משה בהר נאָך מ״ת (כנ״ל סוף סעיף ב) — ווייל אויך אין די ארבעים יום ווען משה איז געווען בהר זיינען געווען די צוויי ענינים:

(א) דער אויבערשטער האָט גע־לערנט מיט משה״ן ״החוקים והמשפטים שבואלה המשפטים״ (כנ״ל). (ב) ״ואתנה לך את לוחות האבן גו׳״[47], וואָס די מטרה פון נתינת הלוחות איז בפשטות (ניט בכדי צו לערנען אין זיי, נאָר) דאָס וואָס זיי זיינען ״לוחות העדות״[48], ״לוחות הברית״[49]: זיי דינען ווי אָן עדות אויף דער ברית וואָס דער אויבערשטער האָט כורת געווען מיט אידן במ״ת (אויף שמירת התורה).

און דערמיט איז מובן וואָס דער ערשטער ענין הנ״ל (אין די ארבעים יום) — ואלה המשפטים גו׳ — ווערט דער־ציילט בהמשך צו די עשרת הדברות ופרשת מזבח: און דער ענין פון ״עלה אלי ההרה גו׳ ואתנה לך את לוחות האבן גו׳״ — בשייכות צום צווייטן ענין אין מ״ת (די כריתת ברית).

ה. ויש לומר, אַז דעם חילוק הנ״ל דייטעט רש״י אָן בדיוק לשונו — ״ואל משה אמר עלה, פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות״, דלכאורה:

(א) פאַרוואָס איז רש״י מעתיק אין דעם דיבור־המתחיל אויך דעם וואָרט ״עלה״? עס וואָלט לכאורה געווען גענוג צו מעתיק זיין ״ואל משה אמר״ (אַדער נאָר — ״ואל משה״ — וויבאַלד ער איז ממשיך ״פרשה זו״, און ״נאמרה״)?

(ב) וואָס איז דער טעם וואָס ער נוצט דעם לשון ״קודם עשרת הדברות״ און ניט ״קודם מתן תורה״[50]? נאָך מער: בפירושו על הש״ס[51] זאָגט טאָקע רש״י דעם לשון ״ואל משה אמר עלה וגו׳ . . קודם מתן תורה נאמרה״.

די צוויי דיוקים הנ״ל זיינען נאָך מער בולט, בשעת מען פאַרגלייכט לשון רש״י אויף דעם פסוק מיטן לשון רש״י אויפן וווייטערדיקן פסוק[47] ״ויאמר ה׳ אל משה עלה אלי ההרה״ — דאָרט זאָגט רש״י: ויאמר ה׳ אל משה — לאחר מתן תורה: א) רש״י איז דאָרט ניט מעתיק ״עלה״, און ב) זאָגט ״מתן תורה״, ניט ״עשרת הדברות״[52]!

ע״פ הנ״ל קען מען זאָגן: דערמיט דייטעט אָן רש״י אַז מיט דער פרשה הויבט זיך אָן דער סיפור פון דעם צווייטן ענין אין מתן תורה: און דאָס איז רש״י מדגיש ״פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות״: דערמיט מיינט רש״י צו זאָגן ניט נאָר וועו דאָס איז געזאָגט געווארן, נאָר אויך[53] צו זאָגן אַז די פרשה — ״ואל משה אמר עלה״

---

46) להעיר מפרש״י וארא ו, כט־ל.

47) כד, יב.

48) תשא לא, יח. לב, טו. לד, כט. ועוד.

49) עקב ט — ט, יא, טו. וראה תשא (שם, כז כח): כתב גו׳ כרתי אתך ברית גו׳ ויכתוב גו׳ דברי הברית גו׳.

50) וכ״ה הלשון בכו״כ מפרשים (ראה בחיי ואברבנאל (מפרש״י). רמב״ן בהמשך לשונו. ראב״ע יתרו כ, כא. ועוד).

51) גיטין פח, ב ד״ה לפניהם.

52) ולהעיר שבמדרש לקח טוב הלשון בב׳ המקומות ״עשרת הדברות״.

53) עפ״ז מובן למה הוצרך רש״י לכתוב התיבות ״קודם עשרת הדברות״ ולא הסתפק באמרו ״בד׳ בסיון נאמרה״.

(ותוכנה) איז געזאגט געוואָרן נאָך אייידער עס האָט זיך אָנגעהויבן דער ערשטער ענין הנ"ל אין מ"ת — עשרתי הדברות.

און דערפאַר איז רש"י אויך מעתיק (אין ד"ה) דעם וואָרט „עלה" — ווייל דאָס איז דער תוכן פון „פרשה זו", ווי משה האָט „עולה" געווען „אל ה'",

[און עד"ז איז אויך דער וויי-טערדיקער המשך הדברים — „ויעל[54] משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל. ויראו את אלקי ישראל גו", און אזוי אויך די פרשה שלאחרי — „ויאמר[55] ה' אל משה עלה אלי גו' ויעל משה גו"],

וואָס דאָס איז דער תוכן פון דעם צווייטן ענין אין מ"ת, אז דורכן כריתת ברית זיינען אידן „עולה" און ווערן צוגעבונדן צום אויבערשטן („והייתם לי סגולה גו"[56]), התקשרות און „עלי" אל ה', „ורוממתנו".

ו. לויטן ביאור הנ"ל אין דעם סדר הפרשיות פון מ"ת, קען מען אויך מסביר זיין דעם טעם פון דעם סדר הפרשיות שלאחרי פרשתנו:

לשיטת רש"י בפירושו על התורה[56] איז דער ציווי ה' אויף מלאכת המשכן — די סדרות פון תרומה און תצוה (און התחלת פ' תשא) — געזאָגט געוואָרן לאחרי מעשה העגל, נאָר אין תורה איז עס כתוב פריער, ווי דער כלל „אין מוקדם ומאוחר בתורה".

— ע"פ הנ"ל (סעיף א) דאָרף מען דאָך האָבן א הסברה: פאַרוואָס איז די תורה מקדים שרייבן דעם ציווי אויף מלאכת המשכן פאַר מעשה העגל?

איז דאָס מובן לויטן ביאור הנ"ל: די תורה וויל מסמיך זיין די פרשיות פון ציווי מלאכת המשכן צום סיום פון אונזער סדרה[57] [ע"ד ווי רש"י זאָגט בתחלת הסדרה, אז סיום פרשת יתרו האָט א (סמיכות און) קשר מיט התחלת פרשת משפטים], וואו עס רעדט זיך וועגן דעם צווייטן ענין אין מ"ת — „ואל משה אמר עלה אל ה'". ווייל דער גמר ושלימות פון דעם ענין אין מ"ת — דער ברית וקשר צווישן אידן מיטן אויבערשטן — איז געוואָרן דורך עשיית המשכן[58], „ועשו[59] לי מקדש ושכנתי בתוכם"[60].

---

54) לקמן פסוק ט־י.

55) יתרו יט, ה (וראה לעיל סעיף ג).

56) תשא לא, יח. לג, יא.

57) ראה גם רמב"ן, בחיי ורבותינו בעה"ת ר"פ תרומה. ועוד.

ועפ"ז יומתק ג"כ מה שלא הקדים פרשת „ואל משה אמר עלה" לפני פרשת „הנה אנכי שולח מלאך גו" (את"ל שאין זה חלק מ„פרשת דינין" (שנסמכה לפרשת מזבח — רש"י ריש פרשתנו) — ראה לעיל הערה 2) — כדי להסמיכה לפ' תרומה.

58) להעיר שבציווי על מלאכת המשכן בפרשיות אלו נכלל גם הציווי (ס"פ תצוה) על סדר דימי המילואים, חינוך אהרן כו' בעבודת המשכן.

59) להעיר מרבותינו בעה"ת תרומה שם: פרשה זו . . ממ"ת . . ושם תשרה שכינה וישראל סביב כמו המלאכים . . ועל זה נאמר אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם להיות שכינתי ביניהם.

60) תרומה כה, ח. וראה שם, כב: ונועדתי לך גו'. וראה רמב"ן ר"פ תרומה שזהו „עיקר החפץ במשכן . . הארון . . ונועדתי". — ועפ"ז שייך זה גם לעליית משה להר לקבל הלוחות (שבסיום פרשתנו), שהרי „אין בארון רק שני (ה)לוחות . . אשר כרת ה' גו" (מ"א ח, ט. דה"ב ה, י).

61) עפ"ז יש להסביר ג"כ מש"נ כאן (כד, טז־יז) „וישכון כבוד ה' גו' ומראה כבוד ה' גו" גם לפי הדיעה (שהובאה בפרש"י שם, טז) שאיירי בהזמן דלפני מ"ת (וראה בארוכה באר יצחק כאן — פסוק א וטז) — כי ענין זה שבמ"ת (התגלות השכינה כו') שייך (בעיקר) לענין הב' במ"ת (כר"ב בין בנ"י להקב"ה והתקשרותם בה"), ולכן חזר ואמרו כאן בקיצור להסמיכו לענין המשכן, „ושכנתי בתוכם".

ז. דער ביאור בזה בפנימיות העניינים:

עס שטייט אין מדרש[62], אז בשעת מ"ת האבן זיך אויפגעטאן צוויי עניינים: „העליונים ירדו לתחתונים" — „וירד ה' על הר סיני"[63], די התגלות אלקות מלמעלה למטה; און „התחתונים יעלו לעליונים" — „ואל משה אמר עלה אל ה'", עליית התחתון למעלה.

און דאס איז דער חילוק צווישן די צוויי פרשיות וועגן מ"ת — פ' יתרו און פ' משפטים: אין פ' יתרו רעדט זיך בעיקר וועגן מ"ת ווי דאס איז מצד „העליונים" — „וירד ה' על ה"ס", וידבר אלקים גו' — עשרת הדברות כו'; בפרשתנו רעדט זיך (בעיקר) וועגן מ"ת ווי דאס איז מצד די „תחתונים" — „עלה אל ה'"[64]: הקדמת נעשה לנשמע, בניית המזבח והקרבת קרבנות[65], כריתת ברית כו'.

דער חילוק צווישן די צוויי ענינים במתן תורה איז: די התגלות העצומה (מלמעלה) בשעת מ"ת: ירד כסא הכבוד (מרכבה), שמיעה מפי הגבורה וכו' איז געווען לפי שעה; משא"כ די עליית התחתון (אידן) וואס האט זיך אויפגעטאן בשעת מ"ת — וואס אידן זיינען געווארן עבדי ה' און דערמיט דערהויבן געווארן, „ורוממתנו" — איז אן ענין נצחי: וויבאלד דאס איז געקומען מצד די תחתונים גופא, איז דאס אין זיי נקבע געווארן אין א פנימיות.

און דאס איז אויך דער ביאור אין דער סמיכת הפרשיות פון ציווי מלאכת המשכן צום צווייטן ענין הנ"ל אין מ"ת, „ואל משה אמר עלה אל ה'" — וויל דער אויפטו פון דער השראת השכינה אין משכן לגבי השראת השכינה בשעת מ"ת איז (ווי געוויסט אמאל בארוכה[66]):

די השראת השכינה אין משכן איז געקומען דורך „ועשו לי מקדש"[67], ע"י עשיית בני ישראל. און וויבאלד אז די השראת השכינה איז געקומען דורך עשיית האדם, איז די קדושה נקבע געווארן אין דער חפצא (גשם) המשכן [ניט ווי ביי מ"ת וואס „במשך היובל — סימן סילוק שכינה — המה יעלו בהר"[68], וויל הר סיני איז צוריק געווארן ווי פריער, חול].

און דער ענין (פון עשיית המשכן) איז א המשך צום „התחתונים יעלו לעליונים" פון מתן תורה, וואס זיין שלימות איז, אז עס טוט אויף אויך אין דער התגלות אלקות מלמעלה למטה, אז דער „ושכנתי בתוכם" וואס ווערט דורך „ועשו לי מקדש" איז אין אופן פון קביעות, נצחיות.

(משיחת ש"פ משפטים תשמ"ג)

---

62) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

63) יתרו יט, כ.

64) ואף שגם בפ' יתרו מסופר ע"ד עליית משה אל האלקים (יט, ג. וראה שם, ח-ט (ובפרש"י שם). שם, כ) — הרי עלי' זו היא רק „אל האלקים", משא"כ הענין ד„תחתונים יעלו לעליונים" הוא העלי' „אל הוי'" דוקא (ראה ד"ה וירד ה' תרמ"ג בתחלתו ובסופו (ומתורץ עפ"ז קושיית המהרז"ו בשמו"ר שם). אלא ששם מפרש דברי המדרש (כפשטות לשונו) כדעת הרמב"ן כו' שפרשה זו נאמרה לאחרי מ"ת).

65) משא"כ בס"פ יתרו — ציווי העליון ע"ז.

66) לקו"ש חכ"א ע' 150 ואילך.

67) תרומה כה, ח. וכן מדגיש הפסוק גבי פרטי המשכן והכלים: ועשו, תעשה וכיו"ב.

68) יתרו יט, יג ובפרש"י.